

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXX. - Štev. 12

TRST - 6. oktobra 1978

200 lir

Komunisti bomo vztrajali in skušali ustvariti pogoje za enoten nastop demokratičnih sil

Tržaške volitve junija letos so pomenile globok potres v javnem mnenju obenem pa alarmni klic celotni italijanski in širši mednarodni javnosti. V Rimu in Beogradu, da ne govorimo o mestih naše dežele, so oči uprte v občinsko palačo, kjer je s podporo dobre tretjine volilcev zavladovala skupina meščanske liste "za Trst", zmazek framazonov, bivših socialistov, republikancev, desničarskih demokristjanov in celo nekaterih skrajno reakcionarnih nacionalistično nastrojenih ljudi, ki so jih v občinskem svetu podprli Almirantejevi fašisti in Pannellovi radikalci.

Prvo vprašanje, na katerega je naša partija skušala odgovoriti od samega začetka, takoj po objavi volilnih izidov, je, kako je mogoče, da se je toliko Tržačanov dalo speljati na limanice visokodonečih a praznih demagoških parol. V bistvu je "Lista za Trst" zbrnkala na strune tržaškega avtonomizma, negodovanja zaradi objektivnih napak pri vodenju mesta, oholosti in zmedenosti in predvsem nejasnosti v izbirah, ki so bile značilne za nerazčiščeno protislovno politiko krščanskih demokratov v prejšnjih mandatnih dobah.

Povod za "pohod na Trst" so bili osimski sporazumi med Italijo in Jugoslavijo, pretveza pa gospodarski deli dogovora, ki določajo gospodarsko integrirano sodelovanje, predsem pa mešano prosto industrijsko cono na meji pri Sežani.

Čeprav so "melonarji" s pomočjo radikalcev prikazovali celotno bitko v ekološki luči zaskrbljenosti zaradi morebitnega onesnaženja okolja in Krasa, ni tajnost, da botruje njihovem odporu predvsem tipično meščanska šovinistična bojazen, da bi gospodarska integracija Trsta z zaledjem pomenila tudi spremembo razrednih in narodnostnih razmer v našem mestu. Razrednih zato, ker bi se moč delavskega razreda okrepila. Narodnostnih pa zato, ker bi ob takem

gospodarskem ravnotežju mesta z zaledjem naša narodnostna skupnost končno postala enakopravni partner v sistemu sožitja.

Te perspektivne posledice in ne ekologija so bili vzvodi nastanka političnega gibanja "melonov". Spretno izkoriščanje (Nadaljevanje na 2. strani)

Oskrunjeni spomeniki našega odpornišva

Antifašisti so odgovorili na vandalska početja. Odgovorili so omikano s sklepom, da še bolj utrdijo demokratično enotnost in budnost. To se poudarili tudi na protestnih manifestacijah, ki so bile preteklo nedeljo v Križu in na Padričah, še prej pa v Bazovici (Zapis na 3. strani)

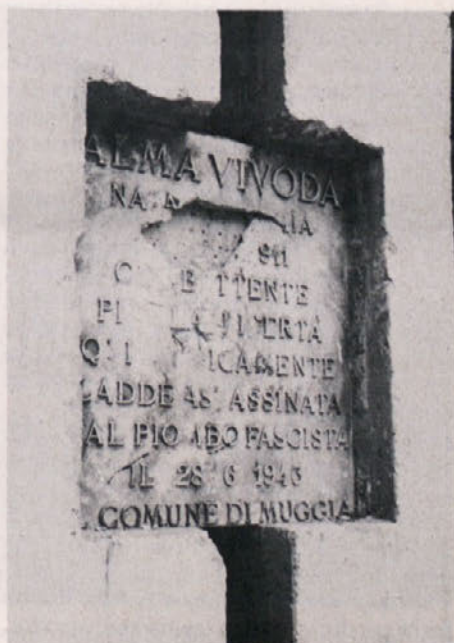
BAZOVICA

KRIŽ

PADRIČE

BOŠKET

Komunisti bomo vztrajali

MILOŠ KODRIČ

(Nadaljevanje s 1. strani)

sredstev množičnega obveščanja (Piccolo pod Alessijem, nato revije, zasebne radijske in TV postaje, izkoriščanje nekaterih italijanskih časopisov je med ljudi, ki jih je razočaral "demokrščanski način vodenja" tržaške občinske in tudi deželne uprave, zasejal nezaupanje. Zahljani so bili odnosi med ljudstvom in demokratičnimi ustanovami, izkrivljeno prikazovanje odgovornih stališč leve, predvsem KPI, pa je plaz 25. junija odtrgal vsem demokratičnim silam del glasov in pripomogel k uveljavitvi meščanske liste.

Po avgustovskih sejah tržaškega občinskega sveta so nekateri s pretiranim shematičnim pisali o "skupni odgovornosti vseh demokratičnih sil", če v Trstu ni bila oblikovana skupna demokratična koalicija, ki naj bi meščansko listo potisnila v opozicijo skupaj s sedanjimi radikalnimi in fašističnimi zavzniki.

Lahko res pišemo o enakomerni odgovornosti? KPI je od vsega začetka zagovarjala sporazum vseh demokratičnih sil, ki naj bi slonel na pozitivnih ocenah osimskega sporazuma, ohranjanju prijateljstva in sodelovanja z Jugoslavijo, krepitvi gospodarskega razvoja, enotnosti dežele, skrbi za enakopravnost Slovencev.

Prvi udarec smo prejeli že na prvih sejah, ko so demokristjani in misovci preprečili uporabo slovenskega jezika na sejah občinskega sveta. Kljub temu smo vztrajali, obenem pa zahtevali, naj dogovor o skupnem političnem vodenju tržaškega mesta pomeni tudi soodgovornost vseh demokratičnih sil pri upravljanju občine. Tu je krščanska demokracija nastopila s svojimi ideološkimi pridržki in vztrajala na diskriminaciji KPI, ki naj bi sicer podpirala njene uprave, sama pa bi v njih ne smela sodelovati. V tej luči je v odločilnem trenutku preprečila enotno kandidaturo republikanskega svetovca in na stečaj odprla vrata Cecovinijevi upravi. Ne gre pri tem pozabiti, da je KD pred tem (verjetno zaradi notranjih sporov in trenj) spodbujala meščansko listo, naj vzame upravo v svoje roke in ponujala celo "zunanjo podporo" taki upravi. Skratka, upala je (nekateri to upajo še danes) na "privilegirani odnos" med KD in meščansko listo, čeprav je le-ta nastala kot protiutež vsem strankam. Očitno je v zapletenih odnosih med "listo" in KD treba razbrati merjenje sil v okviru meščanskega vodilnega razreda v našem mestu, ki je vendarle zrasel v senci parazitarne politike KD in njenih krajevnih, deželnih in osrednjih vlad.

In kaj sedaj? Po naporih, v katerih smo sodelovali, za premostitev deželne krize in oblikovanje načelnega sporazuma vseh demokratičnih sil, ki so podprle izvolitev novega deželnega odbora, po dogovoru demokratičnih sil o vodenju tržaške pokrajinske uprave (kjer je KD od zunaj podprla laično-levičarsko upravo), so se mnogi začeli spraševati, ali je mogoče tak dogovor vseh demokratičnih sil

uresničiti tudi tam, kjer ga prej ni bilo mogoče, se pravi v Trstu.

K načelnemu politično-upravnemu sporazumu sili predvsem zaskrbljenost zaradi "skoka v preteklost", ki ga je Trst doživel po izvolitvi Cecovinijevega odbora: oživiljanje šovinizma in incidenti protijugoslovanskega in protislovenskega značaja to zaskrbljenost samo potrjujejo.

Doseženi so bili prvi sadovi dejanske enotnosti demokratičnih sil, navzlic oklevanju nekaterih: parlamentarna komisija za izvajanje osimskega sporazuma je osvojila, vlada pa potrdila pozitivna stališča v zvezi z mešano industrijsko cono in tržaško luko. Uspeh smo doživeli demokrati in Slovenci, ko je vlada umaknila svoj krivični dekret o "pravica" tržaških Slovencev in sprejela načelo, naj posebna komisija pri vladi izdela globalni zakonski osnutek za zaščito celotne manjšine v deželi.

Če so ti uspehi bili sad enotnega nastopa vseh demokratičnih sil se moramo vprašati, čemu tak enoten nastop ni možen v Trstu?

Verjetno je proces bolj zapleten zaradi globokih protislovij in prave bitke, ki se je vnela v KD (a ne samo v KD) v zvezi z izbiro sodelovanja — ali z "listo" ali s komunisti. Pritiski so tu še zelo močni, medtem ko pri drugih manjših strankah ni opaziti posebne zavzetosti. Nasprotno, primeri začetka delovanja nekaterih rajonskih svetov dokazujejo, da nekateri svoje taktiziranje vodijo tako daleč, da rušijo možnost dogovarjanja ob predlogih, ki so jih še do nedavnega sami zagovarjali. (Pri tem razprava o leninizmu nima nobene vloge).

Komunisti bomo vztrajali in skušali ustvariti pogoje za enoten nastop demokratičnih sil in v tem okviru zagovarjamo konstruktivno soočenje v rajonskih svetih in na tržaški občini. Predvsem pa bomo napeli vse sile zato, da se razčisti motno ozračje v našem mestu, kar bo mogoče tedaj, ko bodo, marsikdaj v dobri veri zapeljani ljudje spoznali, da so spretni meščanski politiki usmerili njihov upravičen protest v napačno smer in jih pripeljali v priskutni objem med Pannello, Cecovinijem in Almirantejem.

PRISPEVKI

Pred enim letom je preminil tov. Ivo Pertot iz Nabrežine. V počastitev njegovega spomina daruje mati Zofka 9.000 lir za sklad DELA.

Za sklad DELA so prispevali:

Danilo Pregarc in Loga 3.000 lir, Josip Guštin s Proseka 5.000 lir, Karlo Milič iz Zgonika 3.000 lir, Oskar Kjuder iz Lonjerja 2.000 lir, Rino Husu s Proseka 4.000 lir, Ivan Kante iz Gabrovca 4.000 lir, Mirko Lukša s Proseka 5.000 lir, Milan Zobec iz Boršta 2.000 lir, Diko Žerjal iz Boršta 2.000 lir, Danilo Kocjančič iz Doline 2.000 lir in Branko Žerjal iz Boljunca 2.000 lir.

Vsam darovalcem iskrena hvala.

Tovariša Miloša Kodriča ni več. Preminil je dne 3. septembra t.l.

Vest o njegovi prerani smrti je vse, ki smo ga poznali in cenili, močno pretresla. Vedeli smo sicer, da je bil hudo bolan, vendar smo vseeno upali, da bo bolezen premagal, kar pa se, žal, ni zgodilo.

S smrtjo tovariša Miloša Kodriča je v naši skupnosti in v vrstah komunistične partije nastala velika vrzel, ki jo bo težko, da ne rečemo nemogoče, odpraviti, saj je bil pokojni tovariš izredno delaven in prisoten v mnogih partijskih in množičnih organizacijah. Delal je s pravim mladinskim zaletom, tako kot na samem začetku njegove angažiranosti, preden so ga, starega komaj šestnajst let, nacisti aretirali ter odpeljali v koncentracijsko taborišče.

Tovariš Miloš Kodrič se je rodil v Trstu leta 1928. Po dovršeni osnovi šoli je obiskoval licej "Dante", toda njegove študije je prekinila vojna vihra, aretacija in deportacija v Nemčijo. Po osvoboditvi je nadaljeval študije v Sloveniji in se odločil za agronomijo. Eno leto je študiral v Zagrebu eno leto pa v Beogradu, nakar je odšel v Sofijo, kjer je leta 1952 diplomiral. Leta 1955 se je dokončno vrnil v svoje rodno mesto in začel delati na družinskem posestvu, istočasno pa se je močno angažiral v vrstah komunistične partije in v množičnih demokratičnih organizacijah. Bil je član vodstva nekdanje Zveze malih posestnikov in nato član nadzornega odbora združene Kmečke zveze, član odbora Kmetijske zadruge v Trstu, član pokrajinskega in vsedržavnega vodstva Zveze bivših deportirancev v nacistična koncentracijska taborišča, podpredsednik Glasbene matice, predsednik nadzornega odbora Tržaškega partizanskega pevskega zbora, podpredsednik športnega združenja Bor, predsednik Krožka za družbene in politične vede Pinko Tomažič, član izvršnega odbora Slovenske kulturno gospodarske zveze in član raznih strokovnih ali delovnih komisij.

Kot človek je bil tovariš Miloš izredno dober, kot borec za pravice neuklonljiv. Pri delu in opravljanju svojih dolžnosti ni štedil svojih energij. Kot tak nam je dajal zgled.

Slava njegovemu spominu!

Težko prizadetim svojcem izražam občuteno sožalje.

Vandale in njihove mandatarje je treba odkriti in zgledno kaznovati

Zahtevamo ustrezne ukrepe v duhu antifašistične ustave!

Ne bomo dovolili, da bi najbolj odprta meja v Evropi postale žarišče sovraštva in napetosti in da bi okrnili enotnost med Slovenci in Italijani!

Fašistična svojat je v varstvu teme v noči med 17. in 18. septembrom 1978 ponovno oskrnila spomenik mučenikom Ferdu Bidovcu, Franju Marušiču, Zvonimiru Milošu in Vekoslavju Valenčiču. Razbila je kamnite plošče z imeni mučenikov in postavke pred spomenikom, poškodovala železno ograjo in zažgala vence, ki so jih predstavniki demokratičnih organizacij položili ob spomenik med nedavno slovesnostjo. Prav plameni, ki so zajeli tudi cedre ob spomeniku, so opozorili na vandalsko dejanje. Opazili so jih namreč uslužbenci bližnjega observatorija ter zadevo sporočili orožnikom. Orožniki so res prišli na kraj in pogasili požar, vendar pa fašistične svojati tedaj ni bilo več tam. Vsekakor pa je čudno, da orožniki niso obvestili niti krajevne organizacije, ki skrbijo za spomenik.

Vest o skrunitvi spomenika je močno razburila demokratično jasnost, tembolj tudi zato, ker je to vandalsko dejanje na bazovski planoti sledilo neposredno napadu na osrednji sedež slovenskih organizacij in na sedež KPI v Trstu ter napadom na avtomobile jugoslovanskih državljanov prav tako v Trstu.

Tajništvo KPI za deželo Furlanijo-Juljsko krajino je skupaj s tajništvom tržaške federacije KPI objavilo naslednjo protestno izjavo:

— Deželno in pokrajinsko tajništvo KPI odločno obsojata ponovno skrunitev spomenika mučenikov, ki so bili ustreljeni v Bazovici.

V našem mestu opažamo znake, ki kažejo na slabšanje demokratičnega ozračja, vezi omikanega sožitja in prijateljstva med sosednimi narodi. V teh dneh beležimo zaskrbljujoče napade na sedeže slovenskih organizacij in na sedeže naše partije, vandalska dejanja in požige avtomobilov jugoslovanskih državljanov.

Toda barbarsko dejanje pri Bazovici predstavlja žalitev ene izmed mnogih slavnih strani, ki so jih Slovenci napisali v boju proti fašizmu. Gre torej za žalitev demokracije, svobode in republiške ustave ter vseh, Italijanov in Slovencev, ki so zanjo žrtvovali življenje, kot tudi velike večine družbe, ki se sklicuje na te vrednote.

Potrebno je torej, da vsi državljani in politične sile, ki se sklicujejo na vrednote ustave in antifašizma in ki se zavzemajo za krepitev prijateljstva in sodelovanja med narodi in državama Italije in Jugoslavije, zahtevajo izsleditev in kaznovanje krivcev ter s tem istočasno jasno pokažejo voljo, da se v Trstu čimprej odpravijo dvoumja, ki bi mogla predstavljati kritje za dejanja, ki nosijo pečat fašizma in neomike.

Izvršni odbor SKGZ je v svoji protestni izjavi med drugim poudaril, da je "takšno podlo fašistično dejanje danes mogoče le ob podpori vseh tistih protislovenskih, protijugoslovanskih in protiosimskih krogov, ki nasprotujejo mirnemu sožitju med obema narodnostima in sodelovanju ter prijateljstvu ob meji". Dalje je v protestni izjavi podčrtano, da je "zaporedje napadov proti Slovincem zaskrbljujoče; začelo se je s protiosimskim zborovanjem, ki je dobilo izrazito fašistični značaj, nadaljevalo z napadom na sedež slovenskih organizacij v ulici Sv. Frančiška v Trstu, zaostrišlo z vandalskim napadom na avtomobile jugoslovanskih državljanov in doseglo višek z oskrumbo spomenika v Bazovici".

Tudi deželno tajništvo SSK je v posebni protestni izjavi izrazilo svoje ogorčenje zaradi vandalskega dejanja, s katerim so običajni fašistični zlikovci oskrnili simbol odpora proti fašizmu.

V torek, 19 t.m. so se v Bazovici sestali predstavniki krajevnih demokratičnih organizacij, Odbora za proslavo bazoviških žrtev, zveze ANPI - VZPI, SKGZ in treh političnih strank KPI, PSI in SSK. Na sestanku so sprejeli tudi protestno brzojavko, ki so jo naslovili na predsednika republike Pertinija, vladnega komisarja v Trstu Marroja in na predsednika deželnega odbora Furlanije-Juljske krajine Comellija. Brzojavka se glasi:

— V noči med 17. in 18. septembrom je bil ponovno vandalsko oskrunjen spo-

menik 1930. leta ustreljenih junakov. Podli napad na simbol odpora slovenskega naroda proti fašističnim zatiralcem predstavlja žalitev demokracije, idealov svobode in ustave ter soupada z napadi na slovenske ustanove, na sedeže demokratičnih strank in s podpihovanjem mrznje proti slovenski manjšini in jugoslovanskim državljanom.

Predstavniki slovenskih krajevnih organizacij, Odbora za proslavo bazoviških žrtev, Slovenske kulturno gospodarske zveze partizanske zveze ANPI-VZPI ter strank KPI, PSI, in SSK, zbrani v Bazovici v znaku ogorčenja sklicujemo protestno manifestacijo v nedeljo, 24. septembra 1978, in zahtevamo od pristojnih oblasti ustrezne ukrepe v duhu antifašistične ustave na zaščito slovenske narodnostne skupnosti, demokracije in mirnega sožitja med narodi.

Senatorka Jelka Gerbec in senator Silvano Baccicchi sta po podlem fašističnem napadu na spomenik v Bazovici naslovila na notranjega ministra pismo, v katerem vprašujeta, kaj je ministrstvo doslej ukrenilo, da bi zagotovilo krivce številnih fašističnih vandalskih dejanj pravici ter da bi zajamčilo varnost prebivalstvu in demokratičnim ustanovam. V pismu med drugim poudarjata, da se je v zadnjem času v Trstu ponovno razplamtel dejavnost fašističnih nasilnežev in da je tarča njihovih napadov v prvi vrsti slovenska narodnostna skupnost. ➡

Tisti večer, ko so protiosimske in protijugoslovanske politične skupine priredile svoj shod v Trstu in ko je Almirante priredil neko tiskovno konferenco, so fašistični pobalini napadli sedež slovenskih organizacij v ulici sv. Frančiška.

ZATRETI FAŠISTIČNO ROVARJENJE UTRDITI ANTIFAŠISTIČNO ENOTNOST!

Fašistične tolpe, opogumljene od krogov, ki nasprotujejo mirnemu sožitju med Slovenci in Italijani v Trstu, priateljstvu in sodelovanju med Italijo in Jugoslavijo ter uresničevanju meddržavnih sporazumov, ki so bili podpisani v Osimu, so ponovno prilezle iz svojih brlogov in izvedle vrsto vandalskih dejanj. Najprej so se vandalski pobalini zagnali proti poslopju, kjer je sedež slovenskih organizacij in proti poslopju, kjer ima sedež sekcija KPI Pino Tomažič. Potem so fašistični vandali izbrali za tarčo avtomobile z jugoslovansko registracijo, ki so jih poškodovali, nato pa so prešli v napad na spomenik pri Bazovici, kjer so bili leta 1930 ustreljeni slovenski mučeniki Bidovec, Marušič, Miloš in Valenčič. In, kot da bi vse to še ne bilo dovolj, so se v viharni noči med 26. in 27. septembrom zagnali ponovno od spomenik pri Bazovici in ga hudo poškodovali, proti partizanskemu spominskemu obeležju v Križu, ki so ga razdejali, proti partizanskemu spominskemu obeležju na Padričah in proti spomeniku partizanski junakinji Almi Vivodi tržaškem Bošketu.

Ta zločinska dejanja so močno razburila naše ljudi, nas vse, ki spoštujemo in cenimo žrtve protifašističnega boja ter ideale odpornosti. Razburjenje pa tudi zgražanje je tem večje, ker sile javnega reda še niso izsledile zločince in jih skupaj s tistimi, ki so ta podla dejanja naročili, predale sodnim oblastem. Na mogočnem protestnem zborovanju, ki je bilo v Bazovici že nekaj dni po prvi oskrunitvi (letošnji namreč, saj je bil spomenik že prej večkrat oskrunjen) so udeleženci močno reagirali. Odgovorili so omikano in s sklepom, da še bolj utrdijo antifašistično enotnost in demokratično budnost. Kreпка je bila podčrtana zahteva, naj sile javnega reda izpolnijo svojo dolžnost. Isto kot na prvi mogočni manifestaciji v Bazovici je bilo podčrtano tudi na zborovanjih, ki sta bili preteklo nedeljo v Križu in na Padričah.

Ni naključje, da se dogajajo tako huda dejanja, kot so oskrunitve spomenikov padlim, prav v sedanjem trenutku. Dvoumna stališča, ki najdejo svojo potrditev tudi v tržaškem občinskem svetu glede odnosov med Slovenci in Italijani ter glede odnosov med Italijo in Jugoslavijo, omogočajo upe in namere fašistov. Tako poudarja tržaške federacija KPI v svoji izjavi po drugem valu vandalskih početij fašistov.

Tržaška federacija KPI je predlagala, naj se zedinijo vse demokratične stranke in napredne sile, da preprečijo nove provokacije. Potrebne so nove oblike budnosti ter široke antifašistične zavzetosti, ki naj zaobjema široke ljudske množice. Potrebne so tudi nove oblike sodelovanja z organi javne varnosti, ki si morajo v vsemi močmi prizadevati proti novi, desničarski ofenzivi.

— Nevarno bi bilo prezreti fašistične in nacionalistične matrice nasilja, ki smo mu bili priča v teh dneh; ne zadostujejo samo splošne obsodbe, kot jih je na primer izrekel tržaški župan. Tako je, med drugim, podčrtano v izjavi Slovenske kulturno gospodarske zveze.

Zločinska vztrajnost v oskrunjanju spomenikov žrtvam boja proti fašizmu presega občasne provokacije. Če si je kdo utvarjal, da so napadi na spomenike in drugi škvadrstični napadi delo osamljenih skupinic, morda celo od drugod importiranih, mora sedaj svoje mnenje temeljito spremeniti. Sedanja zločinska dejanja pričajo o načrtih mračnjaških sil, ki gredo mnogo dlje. Te sile in sence črne preteklosti se oživljajo v zavetju tistih, ki se ne marajo sprijazniti s tem, da je treba dokončno obrniti stran v tržaški zgodovini ter se spoprijeti s problemi, ki jih postavlja današnji čas in jutrišnji dan.

— Ne bomo dovolili, da bi najbolj odprta meja v Evropi postala žarišče

sovraštva in napetosti, ne bomo dovolili, da bi okrnili enotnost med Italijani in Slovenci v teh krajih, ki si želijo mirno sožitje in sodelovanje! Tako je bilo podčrtano tudi na nedeljskem protestnem shodu v Križu.

Na zborovanju zveze partizanov AN-PI-VZPI, ki je bilo preteklo nedeljo v Križu — zborovanja so se udeležili tudi predstavniki delavskih strank, sindikatov, množičnih organizacij in upravitelji demokratičnih krajevnih uprav, je prišla do izraza soglasna podpora predlogu, naj deželni odbor in deželni svet, v sodelovanju z drugimi upravami, borčevskimi in drugimi demokratičnimi organizacijami, priredita manifestacijo deželnega značaja, na kateri bi celotna deželna skupnost izrekla obsodbo proti vandalskim početjem in proti mračnjaškim silam, da bi vnesle razdor na področju, ki mora biti zgled omikane sožitja in sodelovanja.

Slovesno poimenovanje trebenske šole po heroju Pinku Tomažiču

V nedeljo, 24. septembra t.l. je bila v Trebčah izredno pomembna slovesnost: poimenovanje šole po heroju Pinku Tomažiču. Ob tej priložnosti so na vrtu tamkajšnje šole odkrili tudi spomenik heroju. Spomenik je odkrila njegova mati. Slovesnost je bila zelo ganljiva in je potekala v najlepšem redu. Na njej so sodelovali šolski otroci, vaški recitatorji, mešani pevski zbor Primorec in godba na pihala Parma. Prisotni so bili številni gostje iz naše dežele in Slovenije, predstavniki koprskih šole, ki je poimenovana po Pinku Tomažiču in predstavniki celice KPI iz Trevisa, ki nosi ime našega heroja. Slavnostni govor je imela predsednica pripravljalnega odbora Renata Kralj — Collierig, krajše nagovore pa so imeli tudi ravnatelj slovenskih osnovnih šol openskega okoliša Egidij Strnad, krajevni župnik Alojz Rozman, predsednik Slovenske prosvetne zveze Klavdij Palčič in predstavnik koprskih šole, čestitke pa sta poslala dr. Lavo Čermelj, ki je bil sojen na istem procesu kot Pinko Tomažič in tržaški škof vikar dr. Lojze Škerlj.

Iz slavnostnega govora, ki ga je imela predsednica koordinacijskega odbora Renata Kralj — Collierig, povzemamo naslednje:

— Spomenik, ki ga odkrivamo junaku, po kateremu smo poimenovali našo šolo, je spomenik svobodi. Svobodi zato, ker je bila narodnostna in socialna osvoboditev slovenskega človeka cilj, za katerega je Pinko Tomažič dal svoje mlado življenje, pa tudi zato, ker je poimenovanje naše šole po njem odraz zmage svobode in

demokratičnih načel kot tudi globoke demokratične preobrazbe, ki smo ji zadnje čase priča tudi v Italiji.

Govornica se je nato spomnila velikega deleža, ki ga je naše ljudstvo dalo v boju proti fašizmu in za svobodo. Potem, ko se je še posebej spomnila žrtev, ki so jih v tem boju dale Trebče, je poudarila naslednje:

— Našo mladino učijo v šoli o drugih velikih dogodkih, ljudeh in datumih, toda mi terjamo, da poleg njih postavijo naše junake, ki so nam z lastno krvjo priborili pravico, da lahko govorimo svoj jezik in da se ga v šoli lahko učimo. Poimenovanje naše šole po junaku Pinku Tomažiču naj torej tudi v našem mladem rodu krepi zavest o veličini protifašističnega boja in o razsežnosti vrednot, ki so izšle iz njega.

Zatem je govornica z ogočenjem obsodila vandalska početja fašističnih škvader, oskrunjanje spomenikov borcem za svobodo in ožigalske tiste, ki se pod krinko ekologije z razbijanjem po tržaških ulicah znašajo nad vsem, kar je naprednega. Svoj govor pa je zaključila rekoč, da nas odpor vseh naprednih sil in pa vera v notranjo moč našega rodu, utrjena v številnih zgodovinskih preizkušnjah, navdajajo z zaupanjem v našo prihodnost, za katero je žrtvoval svoje mlado življenje tudi Pinko Tomažič.

Slovesnost ob poimenovanju trebenske šole po Pinku Tomažiču je bile v resnici slovesnost cele vasi, velik praznik vseh vaščanov.

Zato gre priznanje vsem vaščanom, ki so dali svoj doprinos

"Razsvetljeni ljubitelji narave" prav gotovo ne bodo ščitili delovnih ljudi

Nepoklicani ekologi, ki si štejejo "v dolžnost, da se potegujejo" za obrambo Krasa, njegove faune in flore, ki se zgrajajo nad osnutkom industrijske cone na Krasu, tisti, ki jim je predvsem pri srcu vila s parkom in bazenom obkrožena s kraško gmajno, gotovo ne bodo ščitili interese naših ljudi in našega okolja. Problemi kot so: zaposlitev mladine, obramba delovnega mesta, izseljevanje so jim deveta briga. Ne, ne moremo se strinjati s tem, da deželo razdelimo v narodne parke z nedotaknjeno naravo, kjer bi se lahko gospoda naučila čistega kraškega zraku obenem pa delavce z družinami vred potiskali v industrijska območja zastrupljena od najrazličnejših plinov.

Ne, takih privilegijev ne moremo dopuščati. Človek ima pravico, da živi in dela v okolju, ki nikakor ne sme škodovati njegovemu zdravju. Za to so se delavci v tovarnah in ladjedelnicah začeli boriti že prej, kot so se ti "razsvetljeni ljubitelji narave" začeli oglašati s svojo protiosimsko propagando. Mogoče bi bilo treba te "človekoljube" povabiti na kratak ogled ladjedelnice, da bi videli, v kakšnih razmerah je človek prisiljen delati in kdo ima največjo pravico za zaščito delovnega in življenjskega okolja pred inkvinacijo. Vendar, verjemite mi, da ravno ti krogi, ki se tako zgražajo nad spremenjenim naravnim ravnesjem, ki bi lahko otežkočalo življenje srnjadi in bi lahko malo brigajo za pogoje, v katerih mora delavec delati in živeti. Medicina dela, zaščita in higiena na delovnem mestu, obramba življenjskega okolja pred onesnaženjem, to so problemi za rešitev, katerih se delavski razred, naša partija in sindikati potegujejo že vrsto let. Na žalost, na splošno naletimo le na zaprtost in topost pri raznih krajevnih upravah in pri deželni upravi.

Brezbržnost do teh problemov se izraža v vse bolj pogostem obolenju na delovnih mestih tudi s takimi boleznimi, ki v kratkem povzročijo smrt. Smrt zaradi pomanjkanja zaščite na delovnem mestu, ali ni to smrt, ki jo človek povzroča človeku? Ali ni to zločin?

Iz podatkov, ki jih je objavil Inštitut medicine dela v Trstu izvemo, da približno 40% zaposlenih v ladjedelnicah v Trstu in Tržiču bolega za razne bolezni na dihalnih organih. Tu mislimo predvsem na obolenja, ki jih povzročajo razni dimi, ki nastajajo pri varjenju.

Neznosno stanje v ladjedelnici povzroča ropot, vendar ta ne povzroča samo velike nevarnosti in živčne izčrpanosti, ampak dejansko obolenje slušnih organov, ki v skrajnih primerih privede tudi do popolne glušitve.

Vibracije, katerim so izpostavljeni delavci, ki delajo z raznimi stroji na zračni pritisk, povzročajo obolenje sklepov in ožilja.

V poletnih mesecih predstavljajo velik problem tudi klimatske razmere, saj so delavci, ki delajo v notranjosti ladij, izpo-

stavljani nevzdržnim temperaturam, kar predvsem ljudem, ki bolehalo za srčne bolezni izredno škoduje.

Poglabiten pa je problem, ki ga za onesnaženje delovnega okolja in tudi naselij v bližini ladjedelnic predstavlja uporaba azbesta. Azbest je že iz davnih časov poznana in cenjena rudnina, predvsem ker je zelo dober toplotni izolator in pa zato, ker se v naravi nahaja v obliki vlaken in se lahko tke. Industrijska uporaba je zelo obširna (gradbeništvo, avtomobilska industrija), predvsem pa se azbest v velikih količinah uporablja v ladjedelništvu kot termični izolator pri parnih kotlih, ceveh, dimnikih itd.

Če je azbest že več časa poznan po svojih kvalitetah, je ravno tako poznan tudi zaradi škodljivosti za človekovo zdravje. Že v začetku tega stoletja so zdravniki začeli opazovati, da delavci, ki so izpostavljeni vdihavanju azbestnega praha, često obolevajo za hudo pljučno bolezen, ki so jo imenovali azbestoza. V zadnjih desetletjih pa se je v vsej svoji dramatičnosti pokazalo še hujše: azbest povzroča raka na pljučih in na pljučni mreni.

Vrsta raka na pljučni mreni (tako imenovani mezoteliomi) je sicer v svetu izredno redka bolezen, kar pa ne drži za naše kraje. V pneumološki bolnišnici "Santorio" na Opčinah smo namreč v minulih sedmih letih zabeležili 54 primerov te hude bolezni. Pogostost tega obolenja nas je prisilila, da smo začeli poizvedovati, kdo so ljudje, ki za rakom obolijo. Naše raziskave so privedle do naslednjih izsledkov: 80% obolelih je bilo izpostavljenih na delovnem mestu azbestnemu prahu, v 29 primerih so bili to delavci v ladjedelnicah.

Ogorčenost delavcev nad tem spoznanjem in odločen nastop sindikatov je privedel do tega, da je uporaba te rudnine v tržaških in v tržiški ladjedelnici ter v tovarnah "Grandi Motori" in "Italsider" bila ukinjena.

Kar smo navedli nam seveda postavlja sledeče vprašanje: Koliko časa še bodo morali delavci z lastnim zdravjem in življenjem plačevati za brezbržnost gospodarstva in upravnih organov?

Svetovna industrija izpostavi na tržišče na tisoče novih snovi vsako leto. Koliko od teh povzroča rakasta obolenja? Ali bodo morali delavci še naprej na lastni koži preizkušati, katere snovi ogrožajo zdravje? Dogaja pa se celo to, da se — ko je tudi že dokazano in splošno znano, da so nekatere snovi škodljive — ne preneha z njihovo uporabo in da se ne polaga najmanjše važnosti, da bi se delavci in prebivalstvo sploh obvarovalo pred škodljivimi učinki.

Delavci so torej tisti, ki prenašajo onesnaženje delovnega mesta in tudi okolja, v katerem so prisiljeni živeti. Zato se pa tudi delavci, preko sindikatov in naše partije, že leta borijo za ustrezno organizacijo službe medicine dela in industrijske higijene, da bi lahko človek živel in delal v zdravem okolju. Medicina

dela in preventivna medicina bi morale z nastopom zdravstvene reforme predstavljati bistveni del celotne zdravstvene oskrbe.

To mora torej biti naš odgovor tistim, ki se zgražajo nad nastajajočo industrijsko cono na Krasu. Komunisti smo se zmeraj zavzemali za zaščito delovnega mesta in ozračja pred onesnaženjem; ravno tako pa smo se tudi zavzemali, da damo našim krajem trdno ekonomsko osnovo in tako preprečimo brezposelnost in izseljevanje. Komunisti smo torej za industrijski razvoj naših področij, kot to predvidevajo osimski sporazumi, zavedamo pa se, da je za obrambo Krasa pred onesnaženjem nujno nadzorstvo s strani sindikatov in krajevnih uprav nad nastajajočimi industrijskimi objekti.

Borut SPACAL

Ob 25=letnici tragične smrti tov. Bolčine in Uršiča

Dne 19. p.m. je minilo 25 let od dneva, kot sta tragično preminila tovariša Franc Bolčina in Avrelj Uršič, člana vodstva komunistične partije v Trstu. Tistega dne sta bila na nekem sestanku v Dolini, na katerem so med drugim razpravljali o "mesecu komunističnega tista". V poročilu o omenjenem sestanku je zapisano, da sta bila tovariša, ko sta zapustila Dolino, zelo zadovoljna, ker je bil stanek ploden. Odpeljala sta se z "Lambretto" proti mestu in pri nekdanjem Daciu, kjer se odcepi cesta proti Škofijam, zadela v leseno pregrado, ki ni bila razsvetljena. Zadobila sta hude poškodbe, zaradi katerih sta oba podlegla. Njunega pogreba se je udeležila izredno velika množica, ki je potrdila kako sta bila oba tovariša poznana in cenjena. Zlasti starejši tovariši se obeh hvaležno spominjajo.

Franc Bolčina se je rodil leta 1917 na Otlici. Že v zgodnji mladosti je moral iti na delo, kajti njegova družina ni imela možnosti, da bi mu omogočila nadaljnje šolanje. Ob vstopu Italije v vojno so ga vključili v enega izmed posebnih bataljonov. Septembra 1943 je odšel v partizansko vojsko. Bojeval se je najprej v Gregorčičevi in kasneje v Kosovelovi brigadi. Bil je tudi ranjen. Po osvoboditvi je ostal v Trstu. Posebno vneto je delal v slovenskih sekcijah partije.

Avrelj Uršič se je rodil v Trstu leta 1911. Bil je sin delavske družine. Dorasčal je pod vplivom očeta kovinarja, ki je bil povezan v delavskem gibanju. Ko je dorasel je postal pomorščak. Leta 1943 se je povezal z osvobodilnim gibanjem in bil zelo aktiven v organiziranju protifašističnih skupin in pomoči partizanskim skupinam v Trstu. V tem gibanju je bila zelo aktivna tudi žena Nerina zaradi česar so jo nacisti aretirali in odpeljali v koncentracijsko taborišče.

Pojasnilo devinsko-nabrežinske občinske uprave

Odgovorno in pravično

Uprava občine Devin-Nabrežina nas je naprosila, naj objavimo naslednje pojasnilo:

Ker je tisk prinesel nekaj novic v zvezi s sejo občinskega sveta v Nabrežini z dne 13.9.1978, smatra uprava za svojo dolžnost, da pojasni nekatere netočnosti.

Občinska uprava Devin Nabrežina v resnici ne namerava ukiniti druge sekcije slovenskega otroškega vrtca v Nabrežini, ker pač ta ni bila nikoli ustanovljena. Leta 1971 je namreč tedanja občinska uprava imenovala pomožno učiteljico v nabrežinski sekciji slovenskega vrtca, ker je tedaj število otrok preraslo 35, kolikor jih predvideva veljavni občinski pravilnik. Sklep iz leta 1971 pravi da je ta rešitev začasna in jo narekujejo trenutne potrebe. Da ne obstaja druga slovenska sekcija dokazuje tudi dejstvo, da je v občinskem organiku predvidenih 8 učiteljskih mest, od katerih ena, ne pa dve, za slovenski vrtec v Nabrežini, poleg tega sta za občinske vrtce dodeljeni dve dodatni začasni učiteljski mesti. Od leta 1971 je število otrok v slovenski sekciji vedno presegalo število 35. Letos pa je število vpisanih otrok padlo na 26. Zato je občinska uprava sklenila, da pomožno učiteljico pošlje v Mavhinje, kjer je mesto prosto. Število 26 se namreč ne zdi občinski upravi pretirano, saj je tudi v drugih vrtcih po ena sama učiteljica skrbela za podobno ali večje število otrok. Z vsem tem je povezano tudi vprašanje Devina, kjer letos prične delovati nov vrtec. Posamezne sekcije tega vrtca so bile načrtovane za 20 otrok. Jasno je torej, da bi italijanske sekcije ne mogli obiskovati vsi otroci, kajti že mnogo let je tu vpisanih 35 otrok. Občinska uprava je prejšnja leta celo prevažala nekaj otrok v Ribiško naselje, ker jih devinski vrtec ni mogel sprejeti.

Prostori v sedanjí italijanski sekciji so takšni, da je bila edina rešitev ta, da občinska uprava pošlje v Devin pomožno učiteljico. Obe si lahko razdelita število otrok tako, da bodo vsi (okrog 40) lahko obiskovali vrtec v svoji vasi. S tako rešitvijo je število vseh učiteljic ostalo nespremenjeno in sicer 10 (8 stalnih v organiku in 2 začasni). Ni mogoče zahtevati, da bi občinska uprava sprejela v službo enajsto učiteljico, ki naj bi jo imenovala v slovensko sekcijo v Nabrežini za samo 26 otrok. Občinska uprava je vezana namreč na svoj proračun. V njem je predvidenih okrog 204 milijonov lir stroškov za vrtce v občini od katerih so po novi zakonodaji izdatki za osebje nespremenljivi (ca 175 milj.), tekoči izdatki pa so omejeni za leto 1978 na povišek 7 odstotkov glede na lansko leto. Tudi ko bi eventuelno občinska uprava v poglavju tekočih stroškov imela večje dohodke, bi jih torej ne mogla uporabiti za razširitev družbenih uslug. Uprava je sporočila ta svoj namen občinskemu odboru za vrtce, ki je podčrtal nujnost dveh učiteljic v Devinu in izrazil mnenje, da bi vendar obdržali pomožno učiteljico tudi v Nabrežini. Vsekakor pa se je omenjeni odbor izrekel v smislu, naj o vsem odloči sama občinska uprava. S svojim sklepom občinska uprava ne oškoduje slovenske narodnostne skupnosti, kajti ne ukinja slovenskega vrtca v vasi, temveč mora ravnati na tale način zaradi trenutnih potreb. Seveda je uprava pripravljena obnoviti prejšnji položaj, takoj ko bo število otrok spet zahtevalo dve učiteljici.

Občinska uprava meni, da je ta edina možna rešitev in da ravnata odgovorno in pravično tako nasproti osebju kot porabnikom te usluge.

že dobila finansiranje za celoten objekt. Namen občinske uprave pa je tudi, da prenove staro stavbo devinske šole, v kateri bo prostor tudi za sedež krajevne skupnosti ter raznih kulturnih in športnih organizacij.

Iz vsega tega jasno izhaja, kolikšna je zavzetost devinsko-nabrežinske uprave za rešitev šolskega vprašanja v Devinu. Če je danes novi otroški vrtec postal resničnost, lahko utemeljeno gojimo upanje, da bo v kratkem Devin dobil še dva objekta, ki bosta izredne važnosti za življenje in kulturno udejstvovanje devinskega prebivalstva.

Repertoar SSG za sezono 1978-79

Stalno slovensko gledališče v Trstu je objavilo repertoar za sezono 1978/79.

V abonmaju bodo naslednja dela:

Miroslav Krleža: Leda, komedija karnevalske noči v štirih dejanjih. S tem delom bo SSG proslavilo 85-letnico avtorjevega rojstva. Režija: Vladimir Štefančič.

Bertolt Brecht: Mati korajža in njeni otroci, kronika iz tridesetletne vojne. Režija: Jože Babič.

Mihail Bulgakov: Ivan Vasiljevič, komedija. Režija: Zvone Šedlbauer.

Carlo Goldoni: Nergač (Sior Todero Brontolon), komedija. Režija: Adrijar Rustija.

V abonmaju to tudi gostovanje dveh gledaliških ansamblov iz Slovenije in gostovanje gledališča Komedija iz Zagreba. Izven abonmaja so na programu naslednja dela:

Lojze Cijak: Neurje. To dramo bo režiral Mario Uršič.

Ruzante: Vrnitev dobrega vojaka. Režija: Jože Babič.

Erik Vos: Plesoči osliček, mladinska igra. Režija: Mario Uršič.

Poleg ponovitev nekaterih predstav i preteklih sezon so v repertoarnem načrtu predvidena tudi nekatera druga gledališka gostovanja iz Jugoslavije. Umetniški program SSG bo izpopolnjen še z izvedbo posebnih nastopov v šolah in v prosvetni družtvih.

Sporočilo upravnega sveta SSG

Upravni svet Stalnega slovenskega gledališča v Trstu je na svoji redni seji dne 29. avgusta t.l., согласно odobri proračun za novo gledališko sezono. Na isti seji je upravni svet ugotovil, da priznanje javnopravnega statusa s strani ministrstva konkretno prispevalo k izboljšanju položaja gledališča, vendar ni mogel rešiti osnovnega finančnega vprašanja, ki je še vedno zaskrbljujoče. Gre namreč za poravnava nastalih deficitov in nakazilo ustrezne dotacije, ki bi omogočila redno in nemoteno delovanje SSG. Upravni svet SSG je sprejel ostav dolgoletnega ravnatelja gledališke hiše liberta Benedetiča ter mu izrekel priznanje za vestno in požrtvovalno delo. novega ravnatelja je bil imenovan pesnik Miroslav Košuta.

Zavzetost za rešitev vprašanj šolstva v Devinu

Z novim šolskim letom je devinsko-nabrežinska občinska uprava odprla v Devinu nov otroški vrtec. Da je nov vrtec potreben v tej vasi, se je izkazalo že nekaj let od tega, saj je v Devinu število prebivalstva izredno naraslo. Že prejšnja uprava je izdelala načrt za ta objekt, ki je danes končno uresničen. Gre za lepo, moderno stavbo, v kateri je prostora za dve sekciji otroškega vrtca, slovensko in italijansko. Prav zaradi modernosti te stavbe, so se med prebivalstvom porodili nekateri dvomi, češ da je novi vrtec premalo funkcionalen. V resnici posamezne sekcije popolnoma odgovarjajo zahtevam dvajsetih otrok, ki je število, za katero je bila vsaka sekcija načrtana. To ne predstavlja nikakršnega problema za slovensko sekcijo otroškega vrtca, v kateri je vpisanih le malo otrok. Isto pa ne velja za italijansko sekcijo, ki jo obiskuje kar

40 otrok. Iz tega izhaja potreba, da se novi stavbi doda še en dodatni del, v katerem naj bi bil prostor za drugo italijansko sekcijo. Občinska uprava je o tem že razpravljala in tudi že vprašala za finansiranje. Seveda pa bo dodatni del sedanji stavbi lahko postal resničnost v prihodnosti, saj vsi vemo, da je birokratski iter za take objekte dolgotrajen.

Po dveh letih neugodnosti in prevažanja v šole izven vasi, bodo s tem šolskim letom devinski otroci lahko obiskovali osnovno šolo v svoji vasi. Občinska uprava je namreč poskrbela za delno obnovo stare stavbe osnovne šole. Med poletnimi počitnicami je bilo treba pripraviti sedem razredov, od katerih sta dva namenjena slovenski osnovni šoli. To pa ne pomeni, da se v Devinu ne bo gradila nova osnovna šola. Načrt zanjo je že pripravljen, poleg tega je občinska uprava

Na veličastnem slavlju v Komnu

Beseda o dobrem sosedstvu med Jugoslavijo in Italijo

V nedeljo, 17. septembra je bilo v Komnu veličastno ljudsko slavlje v počastitev 35-letnice sklepa AVNOJ o priljučitvi Slovenskega primorja in Istre k Jugoslaviji. Slavnostni govor je imel predsednik izvršnega sveta skupščine SR Slovenije dr. Anton Vratuša.

Dr. Vratuša je del slavnostnega govora namenil vprašanjem, ki so v zvezi z odnosi dobrega sosedstva med Jugoslavijo in Italijo. Med drugim je dejal:

— K poglobljanju dobrosedskih odnosov z Italijo še posebej prispeva obmejno sodelovanje kot posledica demokratskega sodelovanja med dvema sosednjima državama. V tem okviru sodelujejo občine, družbenopolitične organizacije, samoupravne interesne skupnosti, organizacije združenega dela, kulturne, znanstvene in druge institucije. Tako se v neposrednih kontaktih zainteresiranih dejavnikov urejajo ali pa se olajšuje urejanje konkretnih vprašanj, ki so pomembna za razvoj obmejnih območij.

Ustvarjanje takšnih pozitivnih procesov ob odprti meji je hkrati pot za vzpostavitev neposrednega demokratičnega kontakta narodnih manjšin z obeh strani meje z matičnim narodom.

Od podpisa zgodovinskih osimskih sporazumov ni preteklo mnogo časa, vendar pa je njihov duh že prisoten v vsakodnevnih odnosih med sosednjima državama, še posebej ob meji. Ureditev mejne črte in drugih problemov, ki so predstavljali nevarnost za mir ter ureditev varstva pravic za dele slovenskega in italijanskega naroda je vnesla v medsebojne odnose večje zaupanje in stabilnost. Hkrati pa so bistveno zmanjšane možnosti za vmešavanje tretjih v odnose med narodi, ki živijo v tem delu Evrope.

Za uresničevanje posameznih nalog osimskih sporazumov že delujejo številne jugoslovansko-italijanske mešane komisije. Ustanovljeni so tudi že posebni koordinacijski odbori v okviru federacije in v

Sloveniji. Vsa ta dejavnost je dala vzpodbudo za široko sodelovanje na vseh področjih. Pri tem še posebej z zadovoljstvom ugotavljamo, da so demokratske sile v Italiji, zlasti v sosednji Furlaniji-Juljski krajini, odločene vztrajati, da se osimski sporazumi pospešeno prelivajo v življenje. Lahko upravičeno pričakujemo, da se bo v proces poglobljanja medsebojnega sodelovanja vcepljalo vedno več ustvarjalnosti in konkretnih programov. Tako bo delovno ljudstvo Trsta, Milja, Tržiča in Gorice lahko kmalu odkrilo vso dvoletnost voditeljev nove stranke "Liste za Trst".

Dr. Vratuša je govoril tudi o odnosih z Avstrijo, odnosno o vprašanjih, ki živo zanimajo, zlasti Slovence na Koroškem. Med drugim je dejal:

— Odnosi dobrega sosedstva z drugimi državami predstavljajo temeljno in prioritetno komponento jugoslovanske zunanje politike. Prepričani smo, da se preko razvitega sodelovanja s sosednjimi državami ob odprtih mejah, uresničujejo nacionalni interesi držav s tega območja, ki

prispevajo k preseganju blokovskih ovir.

Drago nam je, ko lahko ugotovimo, da se naši odnosi s sosednjo Italijo vse bolj obračajo v tej smeri. Pozdravili bi seveda vsak korak v tej smeri tudi na drugih mejah. Naj dodam, da razvijamo tudi s sosednjo Avstrijo sodelovanje na raznih področjih.

Posebej naj podčrtam nedavno sklenjeni sporazum o skupni graditvi predora pod Karavankami. Smatram, da zasluzi pozornost tudi interes naših gospodarskih, izobraževalnih, znanstvenih in kulturnih organizacij, skupnosti in ustanov, da pospešujejo sodelovanje v raznih oblikah. Kajti to je v interesu prebivalstva z obeh strani meje. Prispevalo bi k izboljšanju njihovih življenjskih in drugih pogojev brez ozira na njihov narodnostni sestav. Zato zaslužijo našo podporo tudi demokratične sile Avstrije, ki se upirajo nacionalistični in reakcionarni hajki proti odpiranju novih možnosti v tej smeri. Istočasno pa se bomo tudi vnaprej zoperstavliali politiki asimilacije in pritiskov na naše narodnostne manjšine in ne bomo se utrudili delovati v smeri, da bo vsakdo dosledno izvajal svoje obveznosti do vseh meddržavnih in drugih dokumentov, v katerih so opredeljene pravice naših narodnostnih manjšin onstran meje. Manjšine naj bodo samostojni subjekt sodelovanja ne pa objekt političnega barantanja in strankarskih kombinacij.

"Rinascita" - Franco Bertone:

KITAJSKA JE BLIŽE

Po Hua Kuo-fengovem obisku v Bukarešti in Beogradu

Ni ravno potrebno iskati podobne primere v zgodovini, toda težko je iti mimo drugih "pojavitvev" kitajskih voditeljev v Evropi, drugih "zgodovinskih objemov" v Beogradu.

Časi so se vsekakor spremenili mnogi naši upi so se izjalovili in mnogi miti so se razblinili, zatemneli. Toda kako se ne bi spominjali — ob Hua Kuo-fengovem obisku v Bukarešti in še bolj v Beogradu — vtisa, ki ga je naredila leta 1954 navzočnost "legendarnega Ču Enlaja" v Ženevi ali pa nenavadnega odmeva, ki ga je imel čisto preprost začetek nagovora: "Dragi tovariš Tito ..." v svetovni politiki, ko ga je izrekel neprekosljivi Nikita Hruščov leto dni pozneje?

Previdnost pa tudi hladnokrvnost sta vsekakor potrebni pri poskusih prvih in zelo približnih sklepov o obisku najvišjega kitajskega voditelja v Evropi, socialistični Evropi. Toda na podlagi poročil v tisku o dolgih dnevih obiskov, o srečanjih in pogovorih si je nemara mogoče ustvariti sodbo o posameznih težavah v obravnavanju vprašanj, ki je še vedno zelo spremenljiva, pa se nam zdi v glavnih obrisih pozitivna za evropske miroljubne sile, za tiste, ki so kot mi za sožitje in sodelovanje med državami, za cilje delavskega in komunističnega gibanja v zahodni Evropi.

Globoki pomen in politična in diplomatska daljnosežnost Huajevskega obiska v

Bukarešti in Beogradu bosta potrebovala še nekaj časa in daljše zorenje, da ju bo mogoče oceniti. Tudi na podlagi tega bo mogoče sodbo preveriti in morebiti popraviti. Toda ti prvi koraki novega "dolgega pohoda" kitajske diplomacije — po hudih in mračnih časih nedavne preteklosti — kot da odpirajo pot novim smerem in novim metodam socialistične Kitajske v mednarodnih odnosih, ki jih ni mogoče oceniti drugače kot pozitivno, kljub upoštevanju težav in nevarnosti, ki jih kitajski način obravnavanja svetovnega položaja pomeni v sedanjosti in bi jih utegnil povzročiti v bodočnosti, škode in razprtij, ki bi jih skrajno protisovjetsko razpoloženje Kitajske lahko povzročilo v revolucionarnih vrstah v svetu in pri ohranjanju svetovnega mira.

Da bi Hua Kuo-feng uresničil svoj "diplomatski prodor" v Romunijo (ki navidezno spada v Varšavski pakt) in Jugoslavijo (eno od vodilnih držav neurščenosti in predvsem vzor neomajno neodvisne socialistične države), je izhajal iz dveh enako dobro zgrajenih stališč. Prvo je visoka stopnja diplomatskega in političnega uspeha, ki je bila dosežena s podpisom mirovnega sporazuma z Japonijo. Drugo pa je bil kar se da realistični preobrat mnogih tako imenovanih "načelnih" stališč iz nedavne preteklosti do odnosov s komunističnimi partijami.

Srečanje manjšin sosednih dežel

Slovenska kulturno gospodarska zveza je letos gostiteljica "tretjega srečanja manjšin sosednih dežel", ki bo danes, 6. oktobra in jutri, 7. oktobra v Trstu in na Goriškem. Na srečanju bodo prisotni predstavniki koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov, ki živijo v Avstriji, predstavniki italijanske in madžarske narodnosti, ki živijo v Sloveniji, predstavniki porabskih Slovencev, ki živijo na Madžarskem in predstavniki Slovencev v Italiji. Na srečanju bo v ospredju obravnavo položaja vsake manjšinske skupnosti, izmenjava informacij in utrjevanje vezi. V soboto bodo gostje obiskali devinsko-nabrežinsko občino in slovenske občine goriške pokrajine.

Kitajska je bliže

Pogodba z Japonsko (dogodek, h kateremu se bomo morali še vrniti zaradi novosti, ki jo pomeni v Kitajskih mednarodnih odnosih) je bila dokaz prožnosti in nenadne pripravljenosti za miroljubno sožitje in sodelovanje tudi z nekdanjimi sovražnimi državami, od katerih je Kitajsko ločil diplomatski in politični spor, obremenjen s hudo nedejavnostjo.

Zlasti pa je ob obisku v Evropi naredilo vtis prenehanje nekdanje togosti in dogmatizma iz preteklosti in prav pri tem bi se med drugim morali mnogi zamisliti. Razlike v ocenjevanju in razporejanju svetovnega položaja; razlike v teoriji in politiki so nenadoma nehale biti "zmote", ali še huje, "izdaja" in zapreke, ki so onemogočale izvajanje politike sodelovanja.

V tem pogledu je že obisk predsednika Tita na Kitajskem pomenil pomemben korak naprej. Huajev obisk v Jugoslaviji je vsekakor nova pozitivna spodbuda za reševanje teh problemov.

Kot v Romuniji morda tudi v primeru Jugoslavije ne bomo dobili uradnega spročila, ki bi ga podpisali obe strani. Toda vse, kar sta povedala glavna udeleženca pogovorov, in rezultati, ki so jih dosegli njuni sodelavci glede političnih vprašanj in odnosov med partijama (sodelavci na najvišji ravni, kakršna sta ZKJ Dolanc in član kitajskega politbiroja Či Teng-kuei), očitno potrjuje, da so bili prav tu doseženi največji uspehi.

Priznavanje pluralizma v politiki komunističnih partij na temeljih samostojnosti, neodvisnosti in enakopravnosti vsake med njimi, pluralizma, ki velja za nasledek različnosti razmer, v katerih morajo posamezne partije delovati, se nam zdi tisti med rezultati obiska v Beogradu, ki mora vzbuditi največjo pozornost v zahodnoevropski levici.

Predsednik Tito je zelo primerno pojasnil kitajskemu predsedniku mnenje Jugoslavije o mednarodnem delavskem gibanju in poudaril podporo, ki jo je jugoslovanska partija vedno dajala "evrokomunističnim" partijam. In prav tako pravilno je jugoslovanska revija Nin zapisala, da "dejstvo, da Kitajska priznava različne smeri in linije komunističnih partij, utegne odpreti vrata sodelovanja med kitajsko komunistično partijo in drugimi partijami ne glede na različnost njihovih stališč".

Dejstvo, da Kitajska večstransko obravnava evropska vprašanja, je v Romuniji in Jugoslaviji naletelo na točke, ki jih je bilo še posebej težko aplicirati, kar je vsekakor pomenilo trdo preizkušnjo za veliko diplomatsko spretnost vseh udeležencev pogovorov.

Prizadevanja obeh gostiteljev, pa tudi kitajskih gostov, da bi se v kar največji meri izognili — ne da bi se pri tem odpovedali kateremu od lastnih stališč, ki so sicer dobro znana — kakršnemukoli vprašanju, ki bi bilo kakorkoli škodljivo za odnose Bukarešte in Beograda s SZ, so bila močna. Do trenutka, ko je bil objavljen oster napad politbiroja KP SZ, sta romunski in jugoslovanski tisk večkrat poudarila (isto so najbrž tudi jasno zahtevali od kitajskih gostov) stališče, ki je

sicer že po tradiciji značilno za obe diplomaciji: da namreč "noben politični stik ali sporazum s katero od tretjih držav ne more nikoli biti sklenjen na škodo odnosov z ZSSR". V tem pogledu se je Bukarešta, članica Varšavskega pakta, čutila še bolj obvezano in izpostavljeno kot Beograd. Vendar sta bila oba enako zadržana. Sicer pa se je, vsaj v javnosti, tudi sam kitajski voditelj vzdržal sodb in kritik, ki so sicer običajne v kitajski diplomatski praksi. Iz tega — tudi iz tega — so vsi opazovalci povzeli prepričanje, da je "pojava" Hua Kuo-feng v Evropi zasledovala cilje, ki segajo onkraj navadnega "protokolarnega" obiska ali "povečanja napetosti" s SZ, četudi v okviru daljnosežnejše diplomatske strategije. Potrjeno je bilo torej mnenje, da je dejstvo, da Kitajska odklanja ali se odpoveduje nekaterim kategorijam pretekle polemike, zelo globoko in utemeljeno, da je "evropski načrt" kitajske diplomacije prisiljen upoštevati večstransko realnost, katere del je tudi odločitev večine ali celo vseh evropskih partnerjev, da ne bodo v ničemer spremenili svojih odnosov s SZ. To pa ničesar ne dodaja ali odvzema realizmu vsake dobre diplomacije.

Sovjetski opomin je zanesljivo povzročil kak korak nazaj v odločitvi, ki sta jo sprejela Bukarešta in Beograd in ki jo je Peking sprejel. Najneposrednejši korak nazaj naj bi bila trajnejša zaostritev odnosov Moskva-Beograd (če vesti o odločitvi Titovega obiska v SZ ne bodo demantirali). Ta opomin zlasti jasno dokazuje razdraženost SZ zaradi kitajske pobude same po sebi, namreč zaradi "pojavitve Kitajske v Evropi", in zaradi dejstva, da so nekatere socialistične države postale partnerice te politične in diplomatske pobude s strani Kitajske. Sovjetski napadi so bili napretrgani in nikakor ne gre podcenjevati dejstva da je na bojišče z vso silo stopil tudi najvišji organ sovjetske oblasti.

Sovjetske obtožbe zoper Kitajsko so izredno ostre in pričajo o zaskrbljenosti, za katero bi bilo nespametno trditi, da ni pristna. Vsekakor jih povzroča analiza, ki so jo kitajski voditelji naredili o položaju v svetu, in pa njihova oznaka Sovjetske zveze kot najbolj nevarne med "supersilami". Povzroča pa jih še bolj politična praksa kitajskih voditeljev, ki je z mirovno pogodbo z Japonsko in z novo "diplomatsko ofenzivo" v Evropi dosegla pomembne uspehe. Vsekakor pa ne kaže, da bodo obtožbe prenehale, vsaj ne še tako kmalu. Tudi to pomeni za zahodnoevropsko levico velik vzrok za zaskrbljenost in spodbudo za še močnejšo prisotnost. Da bi preprečili nadaljnje razdore, pa tudi izhajajoč iz tega, kar je bilo pozitivnega opaziti v Bukarešti in v Beogradu, in iz tega, kar je negativnega iz tega nastalo v Moskvi; da bi obdržali in še naprej razvijali to, kar je resnično sprejemljivega v nauku, ki ga dajejo dejstva. Prvi podatek je, kot je videti, ta, da je v pozitivnem in negativnem pogledu velika socialistična republika Kitajska končno postala, četudi le malo, bližja, bolj realno blizu zahodni Evropi.

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE
Kulturni dom v Trstu

OTVORITVENA PREDSTAVA

Sezona 1978-79

MIROSLAV KRLEŽA
L E D A

OB 85-LETNICI AVTORJEVEGA
ROJSTVA

Prevod: FRAN ALBREHT
Scena: ing. arh. NIKO MATUL
Kostumi: RUŽICA N. SOKOLIČ
Glasba: ALEKSANDER VODOPIVEC
Lektor: ANA MLAKAR
Režija: VLADO ŠTEFANČIČ

V petek, 6. oktobra 1978 ob 20.30
ABONMA RED A - premier-ski
v soboto, 7. oktobra 1978 ob 20.30
ABONMA RED B - prva sobota po premieri
v nedeljo, 8. oktobra 1978 ob 16 ur
ABONMA RED C - prva nedelja po premieri
v sredo, 11. oktobra 1978 ob 20.30
ABONMA RED D - mladinski v sredo
v četrtek, 12. oktobra 1978 ob 20.30
ABONMA RED E - mladinski v četrtek

V torek, 10. oktobra ob 15,30 v Kulturnem domu v Trstu Erik Vos "Plešochi osliček" mladinska igra.

Stalno slovensko gledališče vabi k vpisu v baletno šolo za sezono 1978-79. Šolo bosta vodila priznana koreografa in baletna pedagoga Nada Križmančič in Janez Mejač, ki sta že v prejšnjih letih uspešno zastavila delo v baletni šoli.

V baletno šolo se sprejemajo, poleg lanskeoletnih učenč, kandidatke in kandidati od 6. leta starosti dalje.

Pouk bo pričel 9. oktobra. Vpisovanje v Kulturnem domu ob delavnikih od 8. do 14. ure.

SOŽALJE

Umrla je tov. Emilija Zobec — Kuret iz Boljunca. Komunisti sekcije občine Dopolina izražajo sožalje tov. Rinotu in Gorazdu ter drugim sorodnikom. Sožalju se pridružuje DELO.

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor ALBIN ŠKERK
Ureja uredniški odbor
Odgovarja FERDI ZIDAR
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 764-872, 744-047
Dopisništvo v Gorici: Ulica Loccibi, 2
telef. 24-36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 3.000 lir
Tisk: Tipo/offset Riva
Trst, Ulica Torregianca, 12